

II. ÜNİTE MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ

Mondros Mütarekesi;

Mondros Mütarekesi ya da Mondros Ateşkesi: I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan mütareke belgesi.

30 Ekim 1918'de Osmanlı adına bahriye nazırı **Rauf Orbay** ile; İtilaf devletleri adına İngiliz amirali Caltrop arasında Limni adasının Mondros Limanı'nda demirli Agamemnon zırhlısında 30 Ekim 1918 akşamı imzalanmıştır.

KUVAY-I MİLLİYE:

Mondros Mütarekesinden sonra başlayan işgallere İstanbul hükümetinin sessiz kalması ve Osmanlı ordularının terhis edilmesi karşısında halkın can, namus ve malını korumak amacıyla kendiliğinden oluşan halkın kurduğu bölgesel direniş güçleridir. Düzenli ordu kuruluncaya kadar düşmanı oyalamayı ve kayıp verilmeyi amaçlamış, ihtiyaçlarını halktan karşılayan, belli bir merkezden yönetilmeyen ve bu yönüyle düzensiz direniş çetesi şeklinde ortaya çıkmışlardır. TBMM'ye karşı çıkan isyanların bastırılmasında etkili olmuşlar ve düzenli ordunun kurulmasıyla düzenli orduya katılarak ordunun çekirdeğini oluşturmuşlardır.

Anadolu'nun Yunan, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Ermeni birliklerince işgal edildiği ve Mondros Mütarekesi ile ağır koşulların dayatıldığı dönemde çeşitli yörelerde Osmanlı ordusunun silahlarının alınıp dağıtıldığı günlerde doğan bir millî direniş örgütüne verilen isimdir.

KURTULUŞ SAVAŞI HAZIRLIK DÖNEMİ

13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelen Mustafa Kemal siyasi yollarla mücadele etmek, bir hükümet kurmak veya kurulacak hükümette bakan olabilmek için çalışmıştır. Baskı altındaki İstanbul'da amacına ulaşamayacağını anlayınca Anadolu'ya geçmek ve millî mücadeleyi başlatmak istemiştir.

Kurtuluş Çareleri:

Aydınlar arasında vatanın kurtuluşu için şu görüşler ileri sürülmüştür:

- Amerikan mandasına girmek
- İngiliz mandasına girmek
- Bölgesel kurtuluş gerçekleştirmek
- Millî iradeye dayalı, tam bağımsız yeni bir devlet kurmak.

MUSTAFA KEMAL'İN SAMSUN'A ÇIKMASI (19 MAYIS 1919)

Samsun çevresindeki Türkler'in silahlanmasını ve teşkilatlanmasını engellemek için 9. Ordu Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Samsun'a gönderildi. Mustafa Kemal Samsun'da yaptığı inceleme ve gözlemleri sonrasında yayınladığı raporda;

Rumların siyasi emellerinden vazgeçmeleri halinde karışıklığın kendiliğinden sona ereceğini belirten bir bildiri yayınladı.

Not: 19 Mayıs 1919 Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcı kabul edilmektedir.

HAVZA GENELGESİ (28 MAYIS 1919):

Mustafa Kemal Samsun Limanı'na demir atan İngiliz donanması nedeniyle daha güvenli bir bölge olan Havza'ya giderek, orada halkı bilinçlendirmek ve işgallere karşı tepkisini artırmak için yayınladığı genelgede;

- İşgallere karşı mitingler düzenlenmesini

- İtilaf devletleri temsilcilerine ve İstanbul Hükümeti'ne işgalleri kinayıcı telgraflar çekilmesini.
- Müdafaa – i Hukuk Cemiyetlerinin yaygınlaştırılmasını
- İşgallerin tehlikeli boyutlarının ciddiyetinin halka anlatılmasını
- Bütün bunlar yapılırken azınlıklara iyi davranılmasını istemiştir.

Mustafa Kemal'in Havza'da yayınladığı Genelge etkili olmuş, ilk önce Havza'da daha sonra başta İstanbul olmak üzere birçok bölgede mitingler düzenlendi. Bu gelişmeler karşısında İtilaf güçlerinin baskısı nedeniyle Mustafa Kemal Harbiye Nezareti tarafından İstanbul'a geri çağırıldıysa da Mustafa Kemal bu çağrılarını dikkate almayarak Anadolu'daki faaliyetlerine devam etme kararı aldı. Havza bildirisini yayınladıktan sonra Amasya'ya hareket etmiştir.

AMASYA GENELGESİ (22 HAZİRAN 1919):

Mustafa Kemal millî birliği gerçekleştirmek ve Kurtuluş Savaşı'na çağrıda bulunmak amacıyla diğer kuvvet komutanların da imza ve desteğini alarak Amasya'da yeni bir genelge yayınladı. (Ali Fuat, Kazım Karabekir vs.)-

Buna göre;

- Vatanın bütünlüğü ve milletin İstiklali tehlikededir. (Kurtuluş Savaşı'nın gerekçesidir.)
- İstanbul hükümeti üzerine aldığı vazifenin gereğini yerine getirememekte, bu da milletimizi yok göstermektedir.
- Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. (Kurtuluş Savaşı'nın amaç ve yöntemi)
- Milletin haklarını tüm dünyaya duyuracak bir kurul toplanmalıdır. (Temsil heyetinden bahsediliyor.)
- Her bakımdan güvenli bir bölge olan Sivas'ta millî bir kongre toplanmalıdır. (Davet)
- Bunun için yurdun her yanında 3 delege seçilmeli, seçimlerin yapılmadığı yerde halkın güvenini kazanmış 3 kişi belirlenip derhal gizlice yola çıkarılmalıdır.
- Delegelerin belirlenmesinde, **Müdafa-i Hukuk ve Redd-i İlhak Cemiyetleri** ve belediyeler görevlendirilmiştir. (Böylece kurtuluş savaşını yayma ve millete mal etme hedeflenmiştir),
- Bütün bu işlerin büyük gizlilik içinde yapılmalı ve millî bir sır olarak saklanmalıdır.
- 10 Temmuz'da Erzurum'da doğu illeri adına bir kongre toplanacağını da bildirmiştir.

Amasya Genelgesinin Önemi:

Türk inkılabının ihtilal safhası başlamıştır. İlk kez millet egemenliğine dayalı bir yönetim kurulacağından bahsedilmiştir.

- Halk millî mücadeleye davet edilmiştir.
- Sivas Kongresi'ne çağrı yapılmış, Erzurum Kongresi'nin toplanacağı duyurulmuştur.
- Mustafa Kemal'in Amasya Genelgesi ile yetkilerini aşması nedeni ile önce İstanbul Hükümeti tarafından daha sonra padişah tarafından geri çağrıldı.

Mustafa Kemal bu çağrıya tepki olarak, 7-8 Temmuz gecesi askerlik görevinden istifa etti.

ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ – 7 AĞUSTOS 1919):

Erzurum'da 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa Mustafa Kemal'e destek vermiş, Erzurum Kongresi'ne katılmasını ve başkan seçilmesini sağlamıştır.

Kongrede çok önemli kararlar alınmıştır.

- Millî sınırlar içerisinde vatan bir bütündür parçalanamaz. (Misak-ı Milli'ye temel teşkil etmiş)

- İşgallere karşı topyekûn savunmaya geçilecektir.
- Osmanlı Hükümeti vatanın bütünlüğünü koruyamazsa geçici bir hükümet kurulacak, bu hükümet üyeleri milli kongre tarafından seçilecek, milli kongre toplanana kadar hükümetin görevini temsil heyeti yapacaktır.
- Milli kuvvetleri etkili, milli iradeyi hâkim kılmak esastır.
- Azınlıklara milli birliğimizi ve sosyal dengemizi bozacak haklar verilemez.
- Manda ve himaye kabul edilemez. (manda ve himaye ilk kez reddedilmiştir.)
- Osmanlı Mebusan Meclisi'nin bir an önce toplanmasına çalışılacaktır.
- Doğu Anadolu'daki cemiyetler, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmiştir.

Erzurum Kongresinin Önemi:

- Erzurum Kongresi toplanışı yönüyle bölgesel, alınan kararların içeriği yönüyle millidir.
- Manda ve himaye ilk kez reddedilmiştir.
- Saltanat sistemine karşı ihtilal özelliği taşımaktadır.
- Sivas Kongresi'nin ve Misak-ı Milli'nin temelini oluşturmuştur.
- Erzurum Kongresi'ni toplayan Doğu Anadolu'daki Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri Türklerin bölgeden izinsiz göçünü yasakladıkları gibi kültürel faaliyetlere de önem vermişlerdir.

BALIKESİR (26 -31 TEMMUZ)**VE****ALAŞEHİR KONGRELERİ, (25 AĞUSTOS 1919):**

Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı elde edilen bazı başarılar birliklerimizin desteklenmesi düşüncesini doğurmuştur. Bu amaçla Edirne, Balıkesir, Alaşehir ve Nazilli'de kongreler toplanmıştır.

Balıkesir Kongresi Kararları:

- Yunanlılara karşı mücadele devam ettiği sürece seferberlik vardır.
- İdareyi tek elden sağlamak için merkez heyeti kurulacaktır.
- Sancaklarda ve kazalarda levazım birlikleri oluşturulacaktır.
- Ayvalık kıyılarından başlayan Soma, Akhisar, Salihli, Nazilli kasabalarından geçen bir hat üzerinde Batı cephesi oluşturulmuştur. (Kurtuluş Savaşı'nın ilk cephesi)

Önemi:

- Erzurum Kongresi kararlarından habersizdir.
- Bölgeseldir.
- Alaşehir Kongresi'nde Balıkesir Kongresi kararları onaylanmıştır.

SİVAS KONGRESİ (4-11 EYLÜL 1919):

Amasya Genelgesi'nde toplanması istenilen Sivas Kongresi yurdun her yerinden gelen delegelerin katılımıyla toplanmıştır, itilaf devletlerinin Sivas'ı işgal etme tehdidi ve Elâzığ Valisi Ali Galip'in kongreyi basma girişimi engellenmiştir. Kongrede Mustafa Kemal'in başkanlığında, manda fikri ve Erzurum Kongresi kararları tartışılmıştır.

Alınan Kararlar:

- Erzurum Kongresi kararları kabul edilmiş, bazı konularda değişiklik yapılmıştır.
- "Temsil Heyeti, Doğu Anadolu'yu temsil eder." cümlesi "Temsil Heyeti bütün vatani temsil eder." şeklinde değiştirilmiştir.
- Bütün cemiyetler "**Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**" adı altında birleştirilmiştir.
- Manda ve himaye kesin olarak reddedilmiştir.
- İrade-i Milliye adıyla bir gazete çıkarılmasına karar verildi.
- Mebusan Meclisi'nin açılması için yapılan çalışmalar hızlandırılacak.

- Yurdun bölünmesini düşünen, Ermeni ve Rum devleti kurmayı amaçlayan cemiyetlerin çalışmalarına izin verilemez, denildi.

Özellikleri:

1. Toplanması ve aldığı kararlar yönüyle millidir.
 2. Mustafa Kemal'in güç ve otoritesi artmış milli bir lider olarak ortaya çıkmıştır.
 3. Kurtuluş Savaşı bütün vatana yayılmış, millete mal edilmiştir.
 4. Sivas Kongresi'nde **Ali Fuat Paşa Batı Cephesi** Komutanlığı'na getirilmiş, böylece Temsil Heyeti yürütme gücünü ilk kez kullanmıştır.
 5. Mustafa Kemal İstanbul ile telgraf ve haberleşmeleri engelleme emrini vermiştir.
- Anadolu'daki bu gelişmeler üzerine Padişah, Mebusan Meclisi'nin bir an önce toplanmasını isteyerek bu durumu kendi kontrolüne almak istemiştir. Böylece Temsil Heyeti etkisiz hale getirilmek istenmiştir.

-Anadolu'daki gelişmeleri önleyemeyen Damat Ferit Paşa istifa etmiş ve yerine **Ali Rıza Paşa** kabinesi kurulmuştur.

Not: Temsil Heyeti'nin ilk siyasi başarısı Damat Ferit'in istifasıdır.

Önemli Bilgi: Vatansever bir kişi olan Ali Rıza Paşa İstanbul'daki milli mücadeleciyle iyi geçinmeye çalışmış, İstanbul'a gönderdiği temsilcilerle Amasya Görüşmeleri'nin yapılmasını sağlamıştır.

AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20 – 22 EKİM 1919):

Ali Rıza Paşa, Bahriye Nazırı Salih Paşa'yı Amasya'ya göndermiş, Temsil Heyeti ile 3 gün süren görüşmeler sonunda Salih Paşa, ileri sürülen konuları şahsen kabul etmiş, İstanbul Hükümeti'ne de kabul ettirmeye çalışacağını belirtmiştir.

Görüşülen konular:

1. Vatanın bütünlüğü, işgallere izin verilmemesi gerektiği
2. Mebusan Meclisi'nin İstanbul dışında, güvenli bir bölgede toplanması
3. Temsil Heyeti'nin haberi olmadan düşmanla barış görüşmelerine gidilmemesi
4. Azınlıklara dengeyi bozucu imtiyazlar verilmemesi

Ne yazık ki İstanbul Hükümeti Misak-i Milli Meclisi'nin İstanbul'da toplanması dışındaki konulara sıcak bakmamıştır.

Önemi: Temsil Heyeti böylece ilk kez İstanbul Hükümeti tarafından tanınmış oldu.

TEMSİL HEYETİ'NİN ANKARA'YA GELİŞİ (27 ARALIK 1919):

Her ne kadar Mustafa Kemal meclisin İtilaf güçlerinin baskısı ve işgali altında İstanbul'da toplanmasını sağlıklı bulmazsa da arkadaşları bile mevcut kanunlara göre bunun mümkün olmayacağını söylemişlerdir. Mustafa Kemal de bu konuda ısrarcı davranmayarak seçimlerin yapılmasını beklemeye başlamıştır. Bu arada Temsil Heyeti'nin merkezi Ankara'ya taşınmıştır.

Temsil Heyeti'nin Ankara'ya Taşınma sebepleri:

- Ulaşım ve haberleşme yönünden elverişli olması
- Coğrafi konumunun uygunluğu
- Batı cephesine yakınlığı
- Güvenli bir bölge olması

- İstanbul'daki meclisin çalışmalarının daha yakından takip edilebilmesi

SON OSMANLI MEBUSAN MECLİSİ'NİN TOPLANMASI (12 OCAK 1920)

Seçimler hiçbir müdahale olmadan yapılmış ve genellikle **Müdafaa-i Hukuk** taraftarları kazanmış, Mustafa Kemal görüşmelere katılacak arkadaşlarından bazı önemli isteklerde bulunmuştur.

- Kendisinin meclis başkanı seçilmesi (Böylece meclis başkanı sıfatıyla, meclisin dağıtılması durumunda, yeni bir meclis toplayabilecektir.)
- **Müdafaa-i Hukuk** adlı bir grup oluşturmaları
- Misak-ı Milli kararlarının kabul edilmesi.

Ne yazık ki; İstanbul'daki padişah taraftarının da etkisi ile Mustafa Kemal son **Osmanlı Mebusan Meclisi** toplantısında başkan seçilmedi, **Müdafaa-i Hukuk** grubu yerine **Felah-t Vatan** adlı bir grup oluşturuldu.

Felah-ı Vatan grubunun **Misak-ı Milli** kararlarını kabul ve ilan edilmesi sevindirici bir gelişme olsa da; Misak-i Milli kararları işgal altındaki İstanbul'da bulunan İtilaf güçlerini kızdırmıştır.

MİSAK-I MİLLİ KARARLARININ ALINMASI (23 OCAK 1920):

- Mondros imzalandığı tarihteki sınırlar kabul edilemez kararı alınmış ve bu sınırlar içerisinde vatan bölünmez bir bütündür.
- Mondros'tan önce işgal edilmiş olan bölgelerde ise halk oylamasına gidilecektir. (Kars, Ardahan, Batum, Batı Trakya)
- Arapların yaşadığı bölgelerin durum görüşülmüştür.
- İstanbul, Marmara ve Halifenin güvenliğinin sağlanması şartıyla Boğazlardan geçiş serbest olacaktır.
- Azınlıklara tanınan haklar, komşu devletlerdeki Türklere tanınan haklar kadar olacaktır.
- Siyasi, adli ve ekonomik bağımsızlığımızı kısıtlayıcı ayrıcalıkların varlığı kabul edilemez. Dış borçların ödenmesi de bununla ilgilidir.

Önemi:

- Erzurum ve Sivas Kongresi kararlarına dayanır.
- Son Osmanlı Mebuslar Meclisi'nce belirlenmiş, ilk TBMM tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Wilson ilkeleri esas alınmıştır.
- Türk vatanının milli ve bölünmez sınırı çizilmiştir, Türk Milleti tam bağımsızlığı benimsemiştir.
- Siyasi bağımsızlık,
- Ekonomik bağımsızlık
- Kültürel bağımsızlık
- Askeri Bağımsızlık
- Amasya, Erzurum ve Sivas kararları onaylatılmıştır.

Sonuçları:

- Seçimlerin yapılmasına ve meclisin çalışmalarına müdahale etmeyen itilaf devletleri, Misak-ı Milli'nin ilanını, büyük bir şaşkınlık ve öfke ile karşılamışlardır. Daha sonra İstanbul Hükümeti üzerindeki baskılarını artırmışlardır. Bu durum karşısında Ali Rıza Paşa istifa etmiş, yerine Salih Paşa hükümeti kurulmuştur. Daha sonra İstanbul'u resmen işgal etmişlerdir (16 Mart 1920). Böylece Osmanlı Devleti Mondros Mütarekesinden sonra ikinci kez bir daha yeniden fiilen sona ermiş oldu.
- Meclis dağıtılmış, üyelerinin bir kısmı tutuklanıp sürgün edilmiştir.
- Mebusların bir kısmı Anadolu'ya kaçarak Milli Mücadele'nin kadro yönüyle güçlenmesini sağlamışlardır.
- İstanbul'un işgalini kınayan ve baskılara rağmen Milli Mücadele'ye karşı olduğunu bildirmeyen Salih Paşa, istifa etmek

zorunda kalmış, yerine Damat Ferit Paşa ikinci defa hükümeti kurmuştur.

- Böylece Temsil Heyeti ile İstanbul Hükümeti arasında başlayan yakınlaşma tekrar kopma noktasına gelmiştir.
- Mustafa Kemal kurtuluş hareketinin padişah ve halifenin de kurtuluşunu amaçladığını belirtmiştir.

- **Not:** Böylece milli birlik ve bütünlüğün sağlanmasına çalışılmıştır.

İstanbul'un İngilizler tarafından resmen işgali sonrası Anadolu'da yeni bir meclisin toplanması tartışmasız kabul edilmiştir.

İstanbul'un Resmen İşgali (16 Mart 1920)

- İngilizler Misak-ı Milli kararlarının Meclis-i Mebusan 'da kabul edileceğini sanıyorlardı. Bu nedenle Mebusan Meclisinin toplanmasını engellemişlerdir. Son Osmanlı Mebusan Meclisinde Misaki Milli kararları kabul edilmesi İtilaf güçleri tarafından büyük şaşkınlığa neden oldu ve bu duruma büyük tepki gösterdiler.

- 13 Kasım 1918'den beri fiilen kontrol ettikleri İstanbul'u 16 Mart 1920'den itibaren ulaşım, haberleşme, emniyet, yönetim ve ekonomik yön ile kontrol altına almaya çalıştılar.

- Öncesinde bir bildiri yayınladılar.

Daha sonra Meclis-i Mebusan-ı dağıtarak İstanbul'un köşe başlarına ve önemli yerlere asker çıkardılar.

- Vatansız aydın ve yazarları tutukladılar.

- Salih Paşa hükümeti görevden ayrıldı.

- Damat Ferit, yeniden hükümeti kurdu.

İstanbul'un İşgaline Heyet-i Temsiliye'nin Tepkisi:

- M. Kemal İstanbul'un işgalini bütün Anadolu'ya duyurmaya çalıştı.

Heyet-i Temsiliye şu kararları aldı:

- İstanbul ile her türlü iletişim ve ulaşım kesilecektir.

- İtilaf Devletleri subayları tutuklanacaktır.

- Banka ve defterdarlıklara el konulacaktır. Vergiler gönderilmeyecek.

- Anadolu'da Heyet-i Temsiliye'nin kararlarını uymayanlar cezalandırılacaktır.

- Anadolu'dan İstanbul'a para ve kıymetli eşya gönderilmeyecektir.

- Millî iradeyi yansıtacak bir meclis derhal Ankara'da toplanacaktır.

- Yurt genelinde seçim yapılacaktır.

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)

- Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin basılarak dağıtılmasının ardından Türk milleti adına karar verecek bir meclisin açılması zaruri hâle gelmişti.

- Mustafa Kemal Paşa 19 Mart 1920'de vali ve kolordu komutanlarına bir genelge göndererek seçimlerin yeniden yapılmasını istedi.

- Yapılan seçimler sonunda, yeni seçilen ve İstanbul'dan gelebilen mebusların katılımıyla 23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Millet Meclisi açıldı.

B.M.M.'nin Özellikleri (I. Meclis)

- Devrimci özellik taşıyor.

- İlk halk meclisidir.

- Demokrasi uygulamasıdır.

- İdealist bir meclistir.

- Olağanüstü yetkileri vardır.

- Güçler birliği elindedir.

Meclis Başkanı aynı zamanda başbakandır.

- İlk Meclis başkanı M. Kemal'dir.

- İstanbul Hükümetine karşı yeni bir devlet kurulmuştur.

BCAL- T.C. İNKLAP TARİHİ-

- İlk hükümet başkanı **Fevzi Çakmaktır**.
- Meclis kurucu meclistir.
- Meclis 23 Nisan 1920'de "olağan üstü yetkilerle donatılmış meclis" adı ile açıldı. M. kemal meclis başkanı oldu.

B.M.M'inde Alınan Kararlar:

- Mutlak surette hükümet kurulmalıdır.
- Geçici olarak bir hükümet başkanı tanımak ya da padişah vekili atamak uygun değildir.
- Meclis'in üstünde (B.M.M.) hiçbir güç yoktur.

II. Ünite; Öğrenci Çalışma Notu

- B.M.M. yasama, yürütme ve yargı, gücünü kendinde toplar.
- B.M.M. üyelerinden hükümet oluşur. B.M.M. başkanı hükümetin başıdır.
- Padişah ve Halife baskı ve zordan kurtulunca, meclisin vereceği karar gereği durumunu belirlenir.
- 25 Nisan 1920'de 11 kişilik icra vekilleri heyeti (Bakanlar kurulu) oluştu.
- İlk çıkan kanun "**Ağnam vergisi**" dir.

AYAKLANMALAR

Büyük Millet Meclisine Karşı Ayaklanmalar

• İstanbul hükümeti İngilizlerinde gayreti ile B.M.M. çalışmalarını engellemeye çalıştı.

Bunun için;

- M. Kemal ve arkadaşları için gıyaben idam cezası verildi.
- Şeyhü'l İslâm'dan Fetva alınarak Millî mücadeleye katılanların dinsiz oldukları ilan edildi.
- B.M.M.'nin haksız yere halktan asker ve malzeme topladığını buna karşı halk ayaklanmaya teşvik edildi.
- İtilaf devletleri ile yapılacak kesin bir barış antlaşmasına hız verdi.
- İstanbul hükümeti aldığı bu kararlar doğrultusunda 1919 yılından başlayarak ülkede ayaklanmalar çıkardı. 1920'de bu ayaklanmalar şiddetlendi. 1923 yılında bastırıldı.

Ülkeye ve B.M.M. zarar veren bu ayaklanmalar nedeniyle binlerce insan öldü.

Bu ayaklanmalar:

Anzavur Ayaklanması (25 Ekim-30 Kasım 1919)

Damat Ferit Paşa Hükümeti tarafından Millî Mücadele'ye karşı tertip edilmiş ayaklanmalardır. Bu ayaklanmalara İtilaf Devletleri de destek vermiştir.

Anzavur Ayaklanması (16 Şubat-16 Nisan 1920)

Anzavur Ayaklanması ve Kuvayı İnzibatiye Ayaklanması bu tür ayaklanmalar içerisinde yer almıştır. Bu isyanlar Ethem ve Ali Fuat Paşa'ya bağlı birlikler tarafından bastırıldı.

Kuvayı İnzibatiye Ayaklanması (8 Mayıs-23 Mayıs 1920):

Kurtuluş Savaşı'nın başladığı günlerde Osmanlı Padişahının ve İngilizlerin kışkırtmaları ve teşviki ile Milli kuvvetleri yok etmek için hilafet ordusu adı ile kurulan Kuvayı İnzibatiye tarafından çıkarılan ayaklanmalardır. Bu ayaklanmalara İtilaf Devletleri de destek vermiştir. Bu isyanlar Ethem ve Ali Fuat Paşa'ya bağlı birlikler tarafından bastırıldı.

Düzce Ayaklanması (13 Nisan-31 Mayıs 1920)

Kurtuluş savaşı sırasında gerek İstanbul Hükümeti'nin ve gerekse İngilizlerin kışkırtması ile milli kuvvetlere karşı girişilen ayaklanmalardır. İstanbul hükümeti tarafından desteklenen Kuvayı İnzibatiye Kuvvetleri Düzce'de ayaklanma çıkarmışlardır. Asiler ilçenin dışında bulunan Müfreze Karargahını basarak, Müfreze Kumandanını esir almışlardır.

Düzce Ayaklanması (8 Ağustos-23 Eylül 1920):

Birinci Düzce isyanından hemen sonra, milli kuvvetlerin Yozgat isyanını bastırmak için görevlendirilmesi üzerine, bu durumdan faydalanmak isteyen Abaza ve Çerkezler, İkinci defa Düzce ve Hendek dolaylarında ayaklanmışlardır. Bolu dağına gönderilen birlik, gece yarısı asiler tarafından pusuya düşürülmüş ve asiler birçok milli kuvvet subayını şehit etmişlerdir.

Pontus Ayaklanması (Kasım 1918- Şubat 1923):

Mondros'tan sonra işgaller başlamış, azınlıklar ise bu işgallerden cesaret bularak buldukları bölgede isyan etmişlerdir.

Amaçları:

- Karadeniz Bölgesi'nde bir Rum, Doğu ve Güneydoğu illerinde ise bir Ermeni devleti kurmak için çıkarılan bir ayaklanmadır.
- Nurettin Paşa Rumların çıkardığı isyanları bastırırken Kâzım Karabekir Paşa ise 15. Kolordu kuvvetleriyle Ermeni isyanlarını bastırmıştır.

Ermeni Ayaklanması (28 Eylül 1920)

- 28 Eylül 1920'de düzenlenen karşı taarruzla Ermeni saldırıları sona erdi.
- Ermeniler, 2-3 Aralık 1920 tarihinde imzalanan Gümrü Antlaşması ile Anadolu'daki toprak taleplerinden vazgeçtiler.

Koçgiri Ayaklanması (6 Mart-17 Haziran 1921):

Damat Ferit Paşa ve İtilaf güçleri Millî Mücadele'yi engellemek ve boğazları ellerinde tutmak, boğazların güvenliğini sağlamak için Düzce, Yozgat Konya bölgelerinde ayaklanmalar çıkarmış; **Cemil Çeto, Koçgiri ve Millî Aşireti** isyanlarına destek vermişlerdir. Kuvayı Millîye birlikleri bu ayaklanmaları bastırmıştır.

Cemil Çeto Ayaklanması (20 Mayıs-7 Haziran 1920):

Kurtuluş Savaşı sırasında Fransız ve İngilizlerden yardım alarak Bahtiyar Aşireti Reisi tarafından çıkarılan ayaklanmadır. Bahtiyar Aşireti Reisi olan Cemil Çeto, Kürt Teali Cemiyeti prensiplerine uygun olarak İngilizlerden yardım almış ve Doğu'da bir Kürdistan Devleti kurmak için ayaklanmıştı. Milli kuvvetler, Cemil Çeto kuvvetlerinin kısa zamanda dağıtmış ve kendisi ile birlikte hareket eden oğlunun ayaklanması bastırılarak idam edilmişlerdir.

Çerkez Ethem Ayaklanması (27 Aralık 1920-23 Ocak 1921):

Yunanlıların İzmir'i işgalinden sonra, Çerkez Ethem topladığı kuvvetlerle Salihli Cephesi'ni kurmuş ve kendini de cephe komutanı ilan etmişti. Kuvayı Seyyare adıyla anılan süvari birlikleri, istilacı dış güçlere karşı hem de içeride isyan çıkaran, Anzavur güçlerine karşı başarılı mücadeleler sergilemiştir. Ayrıca Düzce, Adapazarı ve Yozgat ayaklanmalarının bastırılmasında yararlılık gösterdi. Ne var ki düzenli ordunun kurulması aşamasına geldiğinde başına buyruk hareket etmesi aranın açılmasına neden olmuştur.

Demirci Mehmet Efe Ayaklanması (1 Aralık-30 Aralık 1920):

İlk önceleri Kuvayı Millîyeci olup da sonradan İtilaf Devletleri'nin tahrikiyle ayaklanmışlardır. Düzenli ordu kurulduktan sonra bu çete reisleri disipline edilmiş birliklere katılmak istememiş, buldukları bölgede düzenli orduya karşı isyan etmişlerdir. Ethem ve Demirci Mehmet Efe isyanları İsmet Paşa'ya bağlı Batı Cephesi kuvvetlerince bastırılmıştır.

Konya Ayaklanması (2 Ekim 1920-22 Kasım 1920):

Kurtuluş savaşı yıllarında baş gösteren ve Konya'nın bir süre isyancıların elinde kalmasına neden olan ayaklanmadır. 1919'daki Bozkır Ayaklanmalarının elebaşlarından olan Delibaş Mehmet, Ankara Hükümeti'ni tanımadığını ilan ederek çoğu asker kaçağı 500 kadar silahlı kişiyle Konya'nın Çumra nahiyasını bastı; nahiye müdürünü tutukladı ve Konya ile haberleşmeyi kesti (2 Ekim 1920).

Ayaklanma kısa sürede Koçhisar, Karapınar, Karaman, Akşehir ve Alanya'ya kadar yayıldı. Ayaklanmayı haber alan Ankara Hükümeti Dahiliye Vekili Miralay Refet Bey'i (Bele) ayaklanmayı bastırmakla görevlendirdi. Demirci Mehmet Efe ve Yarbay Osman Bey'e bağlı birliklerinde bastırma harekâtına katılmasıyla ayaklanmacıların gücü iyice kırıldı.

Demirci Mehmet Efenin bastırma harekâtının son noktası olan Isparta'ya girmesiyle 22 Kasım 1920'de Konya ayaklanması tümüyle sona erdi.

I. Yozgat Ayaklanması (15 Mayıs-27 Ağustos 1920):

Kurtuluş Savaşı sırasında Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisi Çapanoğlu Edip ve Celal tarafından Yozgat ve yöresinde çıkarılan ayaklanmadır.

Çapanoğlu Edip ve Celal kardeşlerin kıskırtması ile Yozgat yöresinde, Ankara Hükümeti'ne karşı başlatılan ayaklanma iki ayrı dönemde olmuştur.

İlk ayaklanma Yıldızeli'nde Erzurumlu Hüseyin Nazım ve Kara Mustafa'nın elebaşılığında çıkarılmıştır.

Milli Kuvvetler bu ayaklanmayı 30 Aralık'ta bastırmaya muvaffak olmuşlardır.

İkinci isyan ise Avukat Zileli Ali, Bucak Müdürü Naci ve arkadaşları tarafından çıkarılmıştır. Kısa sürede yaygın bir duruma gelen ayaklanma Yozgat'a da yayılmıştır.

Yozgat isyanını bastırmakla görevlendirilen Çerkez Ethem, kuvvetleri ile Yozgat'a girmiş, elebaşlarından birçoğunu idam ederek ayaklanmaya son vermiştir.

II. Yozgat Ayaklanması (5 Eylül-30 Aralık 1920):

• İkinci isyan ise Avukat Zileli Ali, Bucak Müdürü Naci ve arkadaşları tarafından çıkarılmıştır. Kısa sürede yaygın bir duruma gelen ayaklanma Yozgat'a da yayılmıştır.

• Yozgat isyanını bastırmakla görevlendirilen Çerkez Ethem, kuvvetleri ile Yozgat'a girmiş, elebaşlarından birçoğunu idam ederek ayaklanmaya son vermiştir.

Milli Aşireti Ayaklanması (1 Haziran-8 Eylül 1920):

• Kurtuluş Savaşı sırasında İngilizler ve Fransızların kıskırtması üzerine Urfa'da Milli Aşiret tarafından çıkarılan ayaklanmadır.

• Milli Aşireti'n reisi İsmail ile Halil, Bahur, Abdurrahman ve Mahmut adlı elebaşları, Doğu'da bir Kürdistan Devleti kurmak düşüncesi ile ayaklanmışlardır (24 Ağustos 1920).

• Büyük bir kuvvetle harekete geçen asiler, Viranşehir'i aldıktan sonra Karakeçi Aşireti'ne mensup olanları öldürmüşler, fakat daha sonra yapılan çatışmada, büyük çoğunluğu ortadan kaldırmıştır.

BMM'NİN AYAKLANMALARA KARŞI ALDIĞI ÖNLEMLER

Büyük Millet Meclisi Karşı Fetva

Damat Ferit Hükümetinin fetvalarına karşı Ankara Müftüsü Rifat Hoca'dan (Börekçi) 16 Nisan 1920'de Millî Mücadele'yi destekleyen bir fetva alınarak camilerde okutuldu. Böylelikle halk bu konuda bilinçlendirildi.

Hiyanet-i Vataniye Kanunu (29 Nisan 1920)

• Asayişin sağlanması için 29 Nisan 1920'de Hiyanet-i Vataniye Kanunu Meclisten çıkarılarak

Damat Ferit hain ilan edildi ve vatandaşlıktan çıkarıldı.

• Bunun yanında Büyük Millet Meclisine karşı çıkanlar ve ayaklananların vatan haini sayılarak idam cezasına çarptırılacakları halka bildirildi.

Hâkimiyet-i Millîye Gazetesi

• Halkın aydınlanması için Ankara'da Hâkimiyet-i Millîye gazetesi çıkartılarak halk gelişmelerden haberdar edildi.

Anadolu Ajansının kuruluşu 6 Nisan 1920

• Millî Mücadele tarihinde önemli bir yere sahiptir.

• Millî Mücadele'yi desteklemek ve Türk milletini bilinçlendirmek için gazete çıkarılması yeterli olmadı.

• Bu gazetelerin ihtiyaç duyduğu haber ve malzemelerin, kaynağından alınması gerekiyordu.

• Ayrıca bağımsızlık için verilen mücadelenin haklılığı dünya kamuoyuna anlatılmıyordu.

• Bu amaç doğrultusunda vakit kaybedilmeden çalışmalara başlandı ve 6 Nisan 1920'de

"Anadolu Ajansı" kuruldu.

İstiklal Mahkemelerinin kurulması (11 Eylül 1920)

Büyük Millet Meclisi isyancıların, yağmacıların, casusların ve asker kaçaklarının yargılanması için 11 Eylül 1920'de İstiklal Mahkemelerinin kuruldu.

San Remo Konferansı:

I. Dünya Savaşı'ndan sonra, 18-26 Nisan 1920 tarihinde İtilaf Devletleri İtalya'nın **Sanremo** şehrinde, Osmanlı topraklarının paylaşılması ve Osmanlı ile yapılacak olan Sevr Antlaşması'nın şartlarını belirlemek üzere bir toplantı yaptılar.

Konferansta hazırladıkları barış antlaşmasının taslağını Osmanlıya kabul ettirmek için Osmanlılardan bir temsilci istendi. Konferansa Tevfik Paşa başkanlığında bir heyet gönderildi.

• Paris'e giden Türk Heyeti 11 Mayıs 1920'de kendilerine sunulan barış şartlarını "Antlaşma Şartlarının bağımsız bir devlet anlayışıyla bağdaştırılması mümkün değildir." diyerek kabul etmedi.

Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920):

Ankara'da B.M.M. çalışmalarına başlaması, İstanbul hükümetini tanımadığını ilan etmesi, itilaf devletlerinin Osmanlı Devleti ile yeni bir barış antlaşması yapmalarını gerekli hale getirmiş ve I. Dünya Savaşı'nı Osmanlı Devleti içinde bitirecek bir antlaşma yapmışlardır.

Çünkü Mondros Ateşkes Anlaşması bir barış anlaşması değil, adı üstünde ateşkes antlaşması idi.

Bu antlaşmanın yapıma sebepleri şunlardır:

1. Boğazların kesin durumunu belirlemek
2. İzmir'in Yunanlılara bırakılması ile ortaya çıkan İtalyan Yunan anlaşmazlığını gidermek
3. Artan Türk halkının tepkisini azaltmak
4. İstanbul hükümetinin durumu
5. Mevcut durumunun düzenlenmesi

Bu amaçla;

• 18-24 Nisan tarihlerinde San-Remo'da İngiliz, Fransız ve İtalyan temsilcileri bir metin üzerinde anlaştilar.

• Mayıs ayında Osmanlı temsilcisine durumu bildirdiler.

• Paris konferansında (17 Haziran 1920) Damat Ferit Türk tarafının isteklerini bildirdi ise de SanRemo kararlarının değişmeyeceği ve 27 Temmuz 1920'ye kadar anlaşmayı imzalamaları istendi.

• Padişah Meclis-i Mebusan'a en son iş olarak Sevr antlaşmasını kabul ettirdi ve 10 Ağustos 1920

de antlaşma imzalandı.

Sevr Antlaşmasının Özellikleri:

- Bu anlaşmayı onaylayacak bir meclis olmadığı ve uygulama alanı bulmadığı için "ölü doğmuş bir anlaşmadır." Hukuken geçersizdir.
- Anlaşmayı imzalayanlar 19. Ağustos 1920'de B.M.M. tarafından vatan haini sayılmışlardır.

- Türk Milletini yok saymaktadır.
- Son maddesi diğer maddelerin ön şarttır.
- Sevr Anlaşması ülkeyi sömürge yapan bir anlaşmadır.

MİLLÎ MÜCADELEDE DOĞU VE GÜNEY CEPHELERİ**Kurtuluş Savaşında Cephele**

- Dünya savaşında pek çok cephede savaşan Osmanlı Devleti Mondros Ateşkesi ile savaştan çekilince ülkenin her bölgesinde düşman işgali görülmeye başladı.
- Yer yer işgallere karşı direnişler kendini gösterdi. Düzenli ordu kuruluncaya kadar Anadolu'da mücadele Kuvayı Milliye birlikleri tarafından yürütüldü.

DOĞU CEPHESİ**Açılma Nedeni:**

- Doğu Anadolu'da Wilson ilkelerine bağlı olarak bir Ermeni devletinin kuruluşunu gerçekleştirmek.
- Mondros Ateşkes Anlaşmasının 24. Maddesine bağlı olarak bölgenin kendilerine ait olduğunu söyleyen Ermenilerin halka zulüm yapmaları.

Not: Ermeniler Tanzimat Fermanı ile diğer azınlıkları gibi haklar elde etmiş, İslahat Fermanı ile kilise ve okul açmışlar, Berlin Anlaşması ile Rusya ve İngiltere'nin desteğini almışlardır. Ermeniler Birinci Dünya Savaşı'nda Ruslara Kafkas Cephesinde yardım ettiler. Birinci Dünya Savaşı Sırasında ordunun geçiş güzergahlarını tahrip edip yok ettikleri için Osmanlı Ordusu erzak sıkıntısı çekmiş ve sonrasında binlerce Osmanlı askerinin donmasına neden olmuştur.

- Sovyet Devrimi sırasında Gürcistan ve Ermenistan devletleri kuruldu.
- Sevr Antlaşması ile Ermeniler devlet kurmaya kalkışınca 1920'de Kazım Karabekir Ermenilerin isyanını bastırması üzerine Ermeniler barış istediler.

Gümrü Anlaşması (3 Aralık 1920)

Buna göre;

- Kars ve dolayları B.M.M.'ne bırakılır.
- Ermeniler Sevr barış anlaşmasını geçersiz sayarlar.
- Bu anlaşma ile Ermeni sorunu çözüldü. Doğu sınırının güvenliği sağlandı.
- Buradaki birlikler ve ayrıca silah araç ve gereçleri batıya kaydırıldı.
- Halkın B.M.M.'ye olan güveni arttı. Gümrü anlaması ile B.M.M. ilk kez tanındı.
- İlk siyasi ve askeri zafer elde edilmiş olundu.
- Ermeniler Sevr Antlaşması'nı tanımamaları Doğu Anadolu Bölgesindeki amaç ve isteklerinden vazgeçtiler.
- Ermenistan BMM Hükûmetinin varlığını tanıyan ilk devlet olsa da bu anlaşmadan üç gün sonra Sovyetler Erivan'a girerek Ermenistan Devleti'ne son verdi.
- Erivan bölgesinde Sovyetlere bağlı Ermeni Cumhuriyeti kuruldu.
- Gümrü Antlaşması, doğu sınırının belirlenmesine katkıda bulundu.
- Sovyet Rusya 16 Mart 1921 tarihli Moskova ve 13 Ekim 1921 tarihli Kars antlaşmalarıyla Gümrü Antlaşmasındaki şartlar aynan kabul edildi.

GÜNEY CEPHESİ

- Mondros Ateşkes Anlaşmasının uygulanması sırasında Güney Cephesi oluştu.
- Bu cephede Fransız ve Ermenilerle mücadele edildi. Adana, Antep, Maraş ve Urfa'da Fransızlara karşı güçlü direniş başlatılmıştır.

Not: Bu cephe savaşlarında Şahin Bey, Sütçü İmam gibi mücahitler etkili oldu. Antep'e "Gazi"; Maraş'a "Kahraman", Urfa'ya ise "şanlı" unvanları verilmiştir. Burada verilen mücadeleler Sakarya Savaşı sonunda Fransızlarla yapılan Ankara Anlaşması ile sona erdi. Suriye sınırı bugünkü Hatay dışında büyük ölçüde belirlenmiştir.

DÜZENLİ ORDUNUN KURULMASI

- Kuvayı Millîye şefleri bağımsız hareket ettiği için diğer direniş güçleriyle birliktelik sağlanamıyordu.
- İhtiyaçlarını halktan karşılayan bu birlikler bazen adaletsiz davranışlar sergileyebiliyordu.
- Meclis, 12 Temmuz 1920'de toplanarak bir düzenli ordunun kurulmasına karar verdi.
- Bunu gerçekleştirmek için de Kuvayı Millîye 'de bulunan yetenekli milislerin düzenli askerî birliklerin kadrolarına geçirilmesi ve halktan savaşacak yaşta olanların ise askere alınması sağlandı.
- Kasım 1920'de ikiye bölünerek Batı Cephesi'nden yeni bir taktik uyguladı.
- Batı Cephesi'nin kuzey bölgesine Albay İsmet Bey (İnönü) Bey, güney bölgesine ise Albay Refet Bey (Bele) komutan olarak atandı.
- Fevzi Paşa Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı görevlerine atandı.
- Batı Cephesi Kumandanlığından alınan Ali Fuat Cebesoy ise Moskova Büyükelçisi olarak Rusya'ya gönderildi.

I. İnönü Muharebesi (6-10 Ocak 1921)**Nedenleri:**

- Çerkez Ethem'in ayaklanmasından Yunanlıların yararlanmak istemeleri,
 - Yunanlıların Ankara'yı almak ve B.M.M.'nin dağıtmak istemeleri,
 - Türk ordusunun toparlanma ve yeniden teşkilatlanmasının engellenmesi isteği,
 - Daha önce İzmir ve Bursa'yı ele geçiren Yunanlıların Eskişehir'i de alarak Anadolu'da önemli bir stratejik noktayı ele geçirmek istemeleri
- Yunanlılar bu amaçlarına ulaşmak için 6 Ocak 1921'de saldırıya geçtiler.

Sonuçları:

- 6 Ocak'ta başlayan Yunan ileri harekâtı 10 Ocak'ta duruldu.
 - Halkın savaşma gücü ve B.M.M. desteği arttı.
- Yunanlılar ilk kez Anadolu'da düzenli bir ordu ile karşılaştı ve büyük zayıflar vererek geri çekildi. Böylece Kuvayı Milliye'nin kaldırılması ve düzenli ordunun kuruluşu kesinleşti.
- Askere alma işleri hızlandı.
 - **İsmet İnönü generalliğe** yükseldi.
 - Düşman kuvvetler arasında görüş farkları belirdi.
 - * **Teşkilat-ı Esasiye** kanunu kabul edildi.
 - * **Londra Konferansı** toplandı.
 - * **Afganistan'la dostluk anlaşması** imzalandı (1 Mart 1921).
 - * **İstiklal Marşı kabul edildi** (12 Mart 1921).
 - * **Moskova Antlaşması imzalandı** (16 Mart 1921).

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun Kabulü (20 Ocak 1921)

- 20 Ocak 1921'de kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanunuyla Türkiye Devleti'nin ilk anayasası düzenlenmiş ve "**Teşkilat-ı Esasiye**" adıyla kabul edilmiştir. **Teşkilat-ı Esasiye** kurucu bir anayasa olarak kabul edilmiştir.
- Devletin resmî ismi 3 ve 10. Maddelere göre "**Türkiye**" olarak belirlenirken bu anayasadan önce "Büyük Millet Meclisi" ismiyle anılan Meclis "**Türkiye Büyük Millet Meclisi**" şeklinde yeniden adlandırılmış ve böylelikle Meclise resmîyet kazandırılmıştır.

İstiklal Marşı'nın Kabulü (12 Mart 1921):

- Mehmet Akif Bey Ankara'daki Taceddin Dergâhında yazdığı ve Türk ordusuna ithaf ettiği şiirini yarışmaya gönderdi.
- Türk ordusuna hitap edilen bu şiir Türkiye Büyük Millet Meclisinin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda kabul edildi.
- Mecliste İstiklal Marşı'nı okuyan ilk kişi **Hamdullah Suphi Bey** oldu.
- İstiklal Marşı daha sonra **Osman Zeki Üngör** tarafından bestelendi.

Londra Konferansı (23 Şubat- 12 Mart 1921):

- İnönü Savaşı'nın kazanılması uluslararası alanda büyük yankı uyandırdı. İtilaf Devletleri Londra'da bir konferans düzenleyerek yapacakları ufak değişikliklerle Sevr Antlaşması'nı, BMM'ne kabul ettirmeyi planlıyordu.
- Konferansta bir uzlaşma sağlanamadı ve konferans bir sonuç alınmadan dağıldı.
- Londra Konferansı ile Türk milleti, Millî Mücadeleyi ve haklı davasını Avrupa devletlerine duyurdu.
- Ayrıca bu konferansta İtilaf Devletleri arasındaki fikir ayrılığı iyice derinleşti.

Türk-Afgan Dostluk Antlaşması (1 Mart 1921)

Tarafların amacı:

- BMM Hükûmetini tanıtmak,
- Karşılıklı olarak yardımlaşmayı sağlamak,

Moskova Antlaşması (16 Mart 1921)

Tarafların amacı:

- İki ülke arasındaki siyasi ve askerî ilişkileri başlatmak, karşılıklı olarak tanınmak,
- Sovyet Rusya, BMM Hükûmetini tanıyan ilk Batılı devlet olmuştur.

II. İnönü Muharebesi (23 Mart-1 Nisan 1921)

Nedenleri:

- Londra Konferansından bir sonuç alınamaması ve Türk tarafının konferansı terk etmesi,
- Sevr anlaşmasının kabul edilmesini hızlandırmak arzusu ile itilaf devletlerinin Yunanistan'ı harekete geçirerek kıskırtmaları,
- Yunanlıların I. İnönü'deki kaybettikleri prestiji tekrar sağlamak istemeleri,
- Yunanlıların Ankara'yı alarak B.M.M.'yi dağıtmak isteği,
- Yunanlıların Pontus Rumlara yardım isteği

Sonuçları:

- Yunan ordusu yenildi.
- Türk Halkının B.M.M. 'ye inancı arttı.
- Mustafa Kemal "**siz orada yalnız düşmanı, değil, milletin makus tarihini yendiniz.**" sözü ile İsmet İnönü'ye moral desteği verdi.
- Fransızlar görüşmeler yapmak için Ankara'ya temsilci gönderdi.
- İzmir'in Yunanlılara bırakılmasına kızan ve Türk halkının mücadele azmini anlayan İtalyanlar Anadolu'dan çekilmeye başladılar (5 Temmuz 1921).

Eskişehir Kütahya Savaşları (10-24 Temmuz 1921)

Nedenleri:

Yunanlıların;

- I ve II. İnönü savaşlarında kaybettikleri prestiji tekrar sağlamak istemeleri,
- Türk ordusunun toparlanmasını sağlamadan yeni bir saldırı ile yok etmek istemeleri,
- Batılı devletlere savaş güçlerini gösterip, desteklerinin devamını sağlamak istemeleri,
- II. İnönü savaşında ulaşamadıkları amaçları gerçekleştirmek istemeleri.

Sonuçları:

- 10 Temmuz'da başlayan bu saldırılar sonunda Afyon, Kütahya, Eskişehir ve Bilecik gibi önemli stratejik yerler elden çıktı.
- Türk ordusu fazla kayıp vermeden geri çekildi.
- Yunanlılar Sakarya Nehrinin batısına kadar ilerlediler.
- B.M.M.'nde değişik görüşler ve kargaşalar baş gösterdi. Türk ordusunun Sakarya nehrinin doğusuna geçirilmesiyle;
- Zaman kazanmak
- Ordunun eksiklerini tamamlamak
- Düşmanı tanımadığı bir alana çekmek amaçlanmıştır.

Maarif (Eğitim) Kongresi (16-21 Temmuz 1921)

Mustafa Kemal Paşa bir yandan cephede düşmanla savaşırken bir yandan da eğitimle ilgili çalışmalar yapıyordu. 15 Temmuz 1921'de, Ankara'da Maarif Kongresi düzenlenerek eğitimin sorunları, okul ve öğretmenlerin durumları tartışıldı ve problemlere çözümler arandı.

Eskişehir-Kütahya Savaşları'nın olduğu bir zamanda eğitim kongresinin düzenlenmesi oldukça önemli bir gelişmeydi. Mustafa Kemal Paşa kongrenin açılış konuşmasında kongrenin "ilim ve irfan kongresi" olduğunu belirterek sözlerine başladı. Öğretmenlerin kalkınma ve aydınlanmadaki önemine ve üstlenecekleri vazifeye değindi.

Mustafa Kemal Paşa'ya Başkomutanlık Yetkisinin Verilmesi

(5 Ağustos 1921)

Yunan ordularını yenebilmek ve işgalleri önleyebilmek için kararların ve tedbirlerin acilen alınması gerekiyordu. BMM'de başlayan gizli oturumlarda Mustafa Kemal Paşa'ya verilecek olan Başkomutanlık yetkisi tartışıldı. Çoğunluğun kabulüyle 5 Ağustos 1921'de Mustafa Kemal Paşa, Başkomutan olarak 3 ay süreyle yetkilendirildi.

Tekalif-i Milliye Kararları (Milli Vergi) (7-8 Ağustos 1921)

- Millî Mücadelenin başarıya ulaşması mevcut durumunun düzelmesi, ordunun silah cephane vb. ihtiyaçlarının karşılanmasında idi.
- B.M.M.'nin yeterli mali gücü yoktu. Bu sebeple topyekûn mücadele için "...her evden ordunun ihtiyacı için bir kat çamaşır, bir çift çorap... vb" ihtiyaçlar üç gün içinde komisyonlara teslim edilmesi ile ilgili kararlar yayımlandı.
- Her il ve beldede komisyonlar kuruldu.

Sakarya Meydan Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921)

Nedenleri:

- Türk ordusunun önemli yerleri kaybetmesi ve ordusunun Sakarya'nın doğusunda beklemesi,
- Yunanlıların Türk ordusuna son darbeyi vurmak istemesi,
- Ankara'yı alma, Sevr'i kabul ettirme, Pontuslara yardım, Batılı devletlerin desteğini sürdürmeyi Yunanlıların istemesi.

Sonuçları:

BCAL- T.C. İNKLAP TARİHİ-

- 10 Eylül günü başlayıp 22 gün süren savaşla Türk ordusunun II. Viyana bozgunundan beri devam eden geri çekilişi, taarruza dönüştü.
- Yunanlılar batıya doğru çekilmeye başladılar, Taarruzdan savunmaya geçtiler.
- Başkomutan sıfatı ile Mustafa Kemal en ileri hatlarda savaşmış, ordunun savaş gücünü arttırmıştır.
- "**Hattı müdafaa yoktur, Sathı müdafaa vardır**" emrini veren M. Kemal vatanın topyekûn savunulmasını istemiştir. Savaşlarda yeni bir taktiktir.
- Halkın morali ve B.M.M.'ye olan güveni arttı.
- Yunanlılara itilaf devletlerinin güveni sarsıldı.
- İtilaf devletleri arası anlaşmazlıklar arttı.
- *Mustafa Kemal'e "**Mareşallik**" ve "**Gazilik**" unvanları verildi (19 Eylül 1921).
- ***Kars antlaşması** yapıldı (13 Ekim 1921).
- * Fransa ile **Ankara antlaşması** imzalandı (20 Ekim 1921).
- Savaş parolosu "**ya istiklal ya ölüm**" dür.
- Ukrayna ile anlaşma yaptı.

Mustafa Kemal Paşa'ya "Gazilik" unvanı ve "Mareşallik" rütbesi verilmesi:

- Zaferin ardından TBMM 19 Eylül 1921'de toplanarak bir kanun hazırladı.
- Bu kanunla Türk milletinin bir şükranı olarak Mustafa Kemal Paşa'ya "**Gazilik**" unvanı ve "**Mareşallik**" rütbesi verildi. Bu zaferin ardından uluslararası siyasi başarılar da devam etti.

Kars Antlaşması (13 Ekim 1921)

- Sovyet Rusya'yla yapılan Kars Antlaşması (13 Ekim 1921) ile Ardahan Türkiye'de, Batum ise Gürcistan'da kalmak şartıyla doğu sınırlarımız belirlenmiş oldu.

Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921)

- Yine Sakarya Zaferi'nden sonra 20 Ekim 1921'de Fransızlarla Ankara Antlaşması imzalanarak Hatay hariç güney sınırlarımız belirlendi. Böylelikle Güney Cephesi kapanmış oldu. Burada bulunan mevcut Türk birlikleri Batı Cephesi'ne gizlice Batı Cephesine kaydırıldı.

BÜYÜK TAARRUZ

VE

BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBELERİ

(26 AĞUSTOS-9 Eylül 1922)

Neden:

- Yunan ordusunu yurttan atmak,
- Misak-ı Milli sınırları içinde bulunan düşmanı uzaklaştırarak bağımsız bir Türk devleti kurmak,
- İtilaf Devletlerini kesin bir barış antlaşması öncesinde savaş gücü bakımından sıkıştırmak ve üstünlüğü ele geçirmek.

Sonuçları:

- Sakarya savaşı öncesi yapılan ateşkes antlaşmaları ile zaman kazanan Türk ordusu eksiklerini tamamladı ve Kütahya-Eskişehir sınırına yerleşmeye çalışan Yunan kuvvetlerine karşı kesin taarruzu kazanmak için M. Kemal önderliğinde saldırıya geçti. Ama öncesinde M. Kemal'in yetkileri 4. Kez uzatıldı.
- Hedef "**Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, iler!**" oldu.
- Yunan ordusu Anadolu'dan çekilmeye başladı. 9 Eylül'de İzmir'in kurtuluşu ile, Yunanlılar Anadolu'dan atıldı (18 Eylül 1922).
- 11 Eylül'de Bursa alındı.
- Türk ordusu kesin bir başarı elde etti.
- Dumlupınar Muharebelerinde önemli başarılar elde edildi.
- Türk ordusu itilaf devletlerini ateşkese mecbur ettiler.

II. Ünite: Öğrenci Çalışma Notu

Not: Bu savaşta, Kocatepe, Anıttepe Dumlupınar, Aslıhanlar mücadeleleri Mohaç 'tan sonraki düşmanın imha edildiği en önemli cephelemler olmuştur.

Mudanya Ateşkes Antlaşması (11 Ekim 1922)

- Büyük Taarruz Zaferi'nin ardından Türk ordusu İstanbul ve boğazlar bölgesine ilerlemeye başladı.
- İngiltere, savaştan çekilen müttefikleri Fransa ve İtalya'nın aksine savaşa devam edebilmek için sömürgelerinden yardım istedi.
- Ancak bu yardım çağrılarında hiçbir şekilde destek bulamadı. Ayrıca Sovyet Rusya'nın, savaşın devam etmesi hâlinde Türkiye'nin yanında olacağını açıklamaması, İngiltere'nin antlaşmaya yaklaşmasında etkili oldu.
- Mudanya Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Refet Paşa (Bele) Doğu Trakya'yı teslim almak üzere harekete geçti.
- İstanbul'da sevgi ve coşkuyla karşılandı (19 Ekim 1922).
- Mudanya Ateşkes Antlaşması askerî zaferleri noktalayan siyasi bir başarı oldu. İngiltere TBMM'yi resmen tanımak zorunda kaldı.
- Böylelikle Doğu Trakya ve İstanbul sınırlarımıza katıldı. Bu arada İstanbul'da büyük coşku gösterileri oldu, padişah ve İstanbul hükümeti protesto edildi. Padişah Vahidettin korkuya kapılarak İngiltere'den sığınma talebinde bulundu.

Lozan Barış Antlaşması (24 Temmuz 1923)

- Mudanya Ateşkes Antlaşması esnasında, taraflar arasında kesin bir barışın sağlanması için İsviçre'nin Lozan şehrinde görüşmelerin başlaması gerektiğine dair karar birliğine varılmıştı.
 - Bu durumun ardından İtilaf Devletleri, TBMM Hükümetini İsviçre'nin Lozan kentine davet ederek barış konferansının başlamasını istedi.
 - Lozan Barış Antlaşması'nın Türk tarihinde ayrı bir yeri ve önemi vardır.
- Lozan antlaşmasında alınan kararlara göre:
- Sevr Antlaşması ortadan kaldırılmış ve yeni kurulan Türk Devleti uluslararası alanda resmen tanınmıştır.
 - Böylelikle Türkiye'nin bağımsızlığını ve egemenliğini sınırlandıracak bütün tehditler etkisiz hâle getirilmiştir.
 - Misak-ı Milli sınırları büyük oranda gerçekleştirildi,
 - Anadolu'daki Türk varlığı devam ettirilmişti.

Lozan Antlaşması önemi nedir?

- Lozan Antlaşması ile maddeleri oldukça maddeleri ağır olan Sevr Antlaşması geçersiz sayıldı.
- Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'ndan geriye kalan tüm haklarından feragat etti ve karşılığında Müttefik Devletler, Türkiye Cumhuriyeti egemenliğini resmi olarak tanıdı.

Lozan Antlaşması neden imzalandı?

Büyük Taarruz'un başarıyla sonuçlanması karşısında İtilaf devletleri antlaşma teklifinde bulundular. Mustafa Kemal Paşa antlaşma Anadolu toprakları için değil ancak Trakya toprakları için olur. Rusya ise eğer bir antlaşma sağlanmazsa Türkiye ile birlikte savaşa katılacağını söylemesi üzerine İtilaf devletleri antlaşmayı kabul ettiler. Antlaşma İsviçre Lozan kasabasında olduğu için bu isim verildi.

Yunan askeri birliklerinin Anadolu topraklarından çekilmesiyle beraber Mustafa Kemal Atatürk önderliğindeki Ankara merkezli Türk Ulusal Hareketi hükümeti, Osmanlı İmparatorluğu tarafından imzalanan 1920 tarihli Sevr Antlaşması'nın dayattığı toprak kayıplarına karşı çıktı.

Lozan Antlaşması sayesinde Doğu Anadolu, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin toprağı sayıldı.

LOZAN ANTLAŞMASI'NDA GÖRÜŞÜLEN KONULAR:

1. Türkiye sınırları;**Güney Sınırı:**

Lozan Antlaşması kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriye sınırı 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması'na göre belirlendi.

Hatay; 1939 yılında bölge halkının yaptığı referandumun sonucunda Türkiye'ye katıldı.

Yunanistan sınırı, Mudanya Ateşkes Antlaşması'na göre belirlendi ve Meriç Irmağı Türkiye ve Yunanistan'ı ayıran sınır olarak kabul edildi.

İran sınırı, Kasr-ı Şirin Antlaşması esas alınarak belirlendi.

Bulgaristan sınırı, 1913 tarihli İstanbul Antlaşması esas alınarak belirlendi.

Irak sınırı, İngiltere ile anlaşmaya varılarak çizildi. (Musul) Ege Denizi'nde ise Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan Adası Türkiye'ye bırakıldı.

Diğer tüm adalar Yunanistan'a verildi. On İki Adalar ise İtalya'ya bırakıldı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası İtalya bu adalardan çekilince Yunanistan bu adalara yerleşti.

2) Boğazlar meselesi:

• Boğazlar Türkiye'nin başkanlığındaki uluslar arası bir komisyon tarafından yönetilecek.

Boğazların her iki tarafında bulunan 15-20 km'lik bölge, askeri faaliyetlerden tamamen arındırılacak.

Ticaret gemileri Boğazlardan barış zamanında serbest faydalanma hakkı elde edecek, savaş gemilerinin geçişi ise sınırlandırılacak.

Boğazlara yapılacak olası saldırılara karşı gereken önlemleri Milletler Cemiyeti alacak.

3. Osmanlı Devleti borçları

• Osmanlı Devleti'nin 1854 yılından beri aldığı borçlar ödenemeyecek durumdaydı.

• TBMM heyeti, Osmanlı Devleti'nden kalan borçları ödemeyi kabul etti.

4. Savaş tazminatı

• Yunanistan'ın Türkiye'ye savaş tazminatı ödemesi kararlaştırıldı.

• Fakat ekonomik olarak zorda olan Yunanistan'ın bu borcu ödeyemeyeceğine kanaat getirildi ve Karaağaç ve çevresi tazminat olarak Türkiye'ye bırakıldı.

5. Azınlıkların durumu

Lozan Antlaşması kapsamında Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan azınlıkların tümü, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı sayıldı.

Böylece azınlıklara verilen ayrıcalıklar kaldırıldı ve yabancı devletlerin iç işlere karışmasının önüne geçildi.

Azınlıklar konusunda alınan kararlara göre,

• Türkiye'de yaşayan Rumlar ve Yunanistan'da yaşayan Türkler yer değiştirdi.

• Nüfus mübadelesine İstanbul ve Batı Trakya'da yaşayan azınlıklar dahil edilmedi.

6. Kapitülasyonlar

• Lozan Antlaşması kapsamında TBMM heyetinin de kararlılığıyla yabancı devletlere tanınan tüm ayrıcalıklar sona erdi.

• Türkiye Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren tüm ticari kuruluşların Türkiye Cumhuriyeti yasalarına uyması zorunlu hale geldi.

7. Patrikhane

Ortodoks mezhebinin din merkezi kurumu İstanbul'daydı. Siyasi faaliyet yapılması yasaklandı ve İstanbul din merkezi olarak korundu.

8. Yabancı okullar

Lozan Antlaşması, yabancı okulların Türkiye yasalarına uyması şartı getirdi.

Yabancı okullarda dini ve siyasi eğitim yasaklandı.

Lozan Antlaşması'nın sonuçları (Önemi) nelerdir?

• Lozan Antlaşması sayesinde Türkiye Cumhuriyeti resmi olarak İtilaf Devletleri tarafından tanındı.

• Sevr Antlaşması feshedildi.

• Kapitülasyonlar tamamen kaldırıldı.

• Türkiye'nin verdiği bağımsızlık mücadelesi çok sayıda ulusa ilham kaynağı oldu.

• Rum ve Ermeni iddiaları sonlandı.

• Batılı devletlerle ilişkiler yumuşadı ve inkılaplara zemin hazırlandı.

• Kürdistan'ın kurulmasının önüne geçildi.

• Barış sağlandı.

• Lozan Antlaşması'nda lehimize sonuçlanan konular:

Lozan Antlaşması'nda başarı elde ettiğimiz konular savaş tazminatı, kapitülasyonların kaldırılması,

azınlıklar meselesi, İstanbul'un itilaf devletlerinden temizlenmesi, boğazlar ve daha sonra Türkiye'ye katılan Hatay konularıdır.

• Lozan Antlaşması'nda aleyhimize sonuçlanan konular

Lozan Antlaşması'nda Batı Trakya'nın Yunanistan'a bırakılması, On İki Ada'nın kaybedilmesi,

Osmanlı Devleti'nin borçlarının ödenmesi ve patrikhanenin İstanbul'da kalması konuları aleyhimize

Olan şartlar içermiştir.

*. Atatürk'ün savaştığı cepheleer:

- Kafkas cephesi

- Çanakkale cephesi

- Suriye Filistin cephesi

- Büyük taarruz cephesi

***. 31 Mart ayaklanması hangi nedenle çıkmıştır.**

Meşrutiyet ilan edilince, mevcut yönetime yanı meşrutiyete karşı çıkmış bir ayaklanmadır.

***. Osmanlı Devleti'nin yıkılmaktan kurtarmak için ortaya atılan fikir akımları:**

Osmanlıcılık

Türkçülük

İslamcılık

Batıcılık

Ademi Merkeziyetçilik

* İtilaf devletleri Batı Anadolu'da İzmir'in Yunanlılara verilmesi üzerine kendi aralarında anlaşmazlığa sürüklendi. Bu durum İtalya'nın küsmesine ve II. Dünya savaşı'nda İste Almanya ile ittifak yapılmasına neden oldu.

- I. Dünya Savaşı'nın özel ve genel nedenleri

-. Milli Cemiyetlerin özellikleri

-Milli Cemiyetler hangileridir

- Milli varlığa zararlı Cemiyetler hangileridir.

7. Kuva-i Milliye'nin tanımı ve genel özellikleri

8. Mustafa Kemal'in Samsun'a gönderilmesinde hangi görevleri yerine getirmek için gönderilmiştir.

Kurtuluş savaşının amacı, gerekçesi ve yöntemi Amasya Genelgesinde dile getirilmiştir. Halk Milli Mücadeleye davet edilmiştir.

Mustafa Kemal Hangi olaydan sonra görevinden istifa etmiştir?

Amasya Genelgesinden sonra.

9. Milli sınırlar içerisinde vatan bir bütündür parçalanamaz. (Misak-ı Milli'ye temel teşkil etmiş)
- İşgallere karşı topyekûn savunmaya geçilecektir. Manda ve himaye il defa reddedilmiştir.
- 10 Temsil heyeti'nin ilk siyasi başarısı; Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin istifası olmuştur.

11. Mustafa Kemal hangi rütbe ile Anadolu'ya gönderildi?
9. Ordu Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Samsun'a gönderildi
Kurtuluş Savaşı'nın Başlangıcı olarak:

19 Mayıs 1919 Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcı kabul edilmektedir.

*Amasya Genelgesinin Önemi:

İlk kez millet egemenliğine dayalı bur yönetim kurulacağından bahsedilmiştir.

- Halk milli mücadeleye davet edilmiştir.

*Havza Genelgesi:

İtilaf Devletleri: İngiltere, Fransa, Rusya

İttifak Devletleri: Almanya, Avusturya-Macaristan İmp., İtalya

Savaşın asıl nedeni; İngiltere'nin başını çektiği bir gruplaşma karşısında Almanya'nın yarattığı gerilimdir.

Sömürgecilik (Hammade arayışı), Silahlanma, milliyetçilik,

ÖRNEK TEST SORULARI ÇÖZÜMÜ:**1. Amasya Genelgesi'nin aşağıdaki maddelerinden hangisi ile millet egemenliği ilkesinden söz edilmiştir?**

- A) Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir.
B) Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.
C) Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür, bölünemez.
D) Ulusal örgütler hiçbir şekilde dağıtılmayacaktır.
E) Güvenli bir yer olan Sivas'ta ulusal bir kongre toplanacaktır.

Doğru Cevabı siz yazın: ..

2. Osmanlı Mebuslar Meclisi tarafından onaylanan Misakımilli'de; "Her devlet gibi bizim de tam bağımsızlığa ve serbestliğe ihtiyacımız vardır. Bu yaşamamızın ve geleceğimizin esasıdır, bu nedenle siyasî, adli ve mali gelişmemizi önleyecek sınırlamalara karşıyız." denilmiştir.

Bu karar ile aşağıdakilerden hangisi savunulmaktadır?

- A) Kapitülasyonların kaldırılması
B) Savaş durumuna son verilmesi
C) Çağın teknolojisinin takip edilmesi
D) Türk ülkesinin sınırlarının çizilmesi
E) Azınlık haklarında eşitliğin gözetilmesi

Doğru Cevabı siz yazın: .

3. Mustafa Kemal Atatürk'ün Milli Mücadele yıllarında "milli irade" kavramını kullanmaya özen göstermesi ve TBMM'nin "Hakimiyet milletindir." ilkesiyle hareket etmesiyle ulaşılmak istenen temel amaç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İşgalleri engellemek için güçlü bir devletin himayesine girme fikrini kabul ettirmek
B) Milletin egemenliğine dayalı bağımsız bir devlet kurma fikrini yaygınlaştırmak
C) Savaş bitinceye kadar milletin padişaha bağlılığını arttırmak
D) İtilaf devletlerini oyalamak
E) "Mill irade" kavramını başarıya ulaşmak için bir araç olarak kullanmak

Doğru Cevabı siz bulun: ..

4. Milli Mücadele'nin başlangıcında, işgallere karşı Batı ve Güneydoğu Anadolu'da Kuvayımilliye adı verilen silahlı direniş birlikleri oluşturulurken, Doğu Anadolu'da bu tür bir gelişme görülmemiştir.

Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kuvayımilliye'nin başarılı olacağına inanılmaması
B) Halkın padişahın kendilerini kurtaracağına inanmaları
C) Direniş için yeterli maddi kaynaklarının olmaması
D) Bölgede düzenli ordu birliklerinin bulunması
E) Ağır kış şartlarının düşmanı yıldıracağını düşünceleri

Doğru Cevabı siz bulun: ./

5. Ermeni sorununun ortaya çıkmasında İngiltere ve Rusya önemli rol oynamıştır. Rusya, kurulacak bir Ermenistan ile güneye, Akdeniz'e ulaşmayı planlarken İngiltere ise bağımsız bir Ermenistan kurarak Rusya'nın Akdeniz'e ulaşmasını engellemek istiyordu.

Yukarıdaki bilgilere göre aşağıdaki yargılardan hangisi- ne ulaşılabılır?

- A) Yabancı devletler, Ermenileri kendi çıkarları için kullanmak istemiştir.
B) Rusya ve İngiltere, iç ve dış işlerinde bağımsız bir Ermeni Devleti istemiştir.
C) Rusya ile İngiltere'nin çıkarları birbiriyle örtüşmüştür.
D) Ermeni sorununun ortaya çıkmasında iç etkenler daha etkili olmuştur.
E) Ermeni sorunu Rusya'nın savaştan çekilmesi ile sona ermiştir.

Doğru Cevabı siz bulun: .

6. Aşağıdakilerden hangisi, Fransızların Güney Cephesi'nde başarısızlığa uğradığına bir kanıt olarak gösterilemez?

- A) Maraş ve Urfa'nın halk tarafından kurtarılması
B) Fransızların Misakımilli'yi tanıması
C) İşgal ettiği yerleri Ankara Antlaşması ile boşaltması
D) Ermenilerle iş birliği yapması
E) TBMM'yi resmen tanıması

Doğru Cevabı siz bulun: ./

1-B, 2-D, 3-B, 4-D,5-A, 6-D

